

slečega človeka. Voditelj okrogle mize *Janko Prunk* je navedel konkreten pristop pri poučevanju svetovne zgodovine kot kulturnega in civilizacijskega procesa na nivoju razumljivosti, jasnosti in sprejemljivosti za mladega človeka od 11. do 15. leta starosti, ki ga je že leta 1935 objavil kulturni zgodovinar Gombrich (*Wissenschaft für Kinder, Weltgeschichte von der Urzeit bis zur Gegenwart*).

V razgovor se je vključila *Prvenka Turk* z opisom dosedanjih naporov Zavoda za šolstvo in z opozorili pred »kaotičnim«¹ ravnanjem in laicizmom. Njeno razmišljanje je podprl tudi *Stefan Trojar*, ki je hkrati omenil, da je bila zgodovina vedno odraz družbenopolitičnega sistema. O vlogi zgodovine kot ene treh temeljnih strok (poleg jezikoslovja in matematike) ter o dosedanjih prizadevanjih te stroke za spremembe poučevanja je govoril *Bogo Grafenauer*, ki je razmišljanje zaključil z mislijo, da so bila vsa dosedanja prizadevanja nesprejemljiva za oblikovalce šolske politike, zlasti za Zavod za šolstvo. Svoje misli na temo so razgrnili tudi *Ignacij Voje*, *Ferdo Gestrin* in *Dušan Nečak*, oglasili pa so se tudi učitelji zgodovine, med katerimi je *Nuša Kern* opozorila na razkol med stroko in praksi. Zavzela se je za bolj elastičen in širok učni načrt, ki naj bi olajšal delo učiteljem, hkrati pa učenca naučil zgodovinsko misliti.

Marsikdaj je razgovor zašel od vsebinskih vprašanj k tehnično-didaktičnim. Zato se je Peter Vodopivec vključil v razgovor s predlogom, da se posveti več pozornosti novim vsebinam, njihovi realizaciji in sestavi novih učbenikov. Predsedstvo Zveze zgodovinskih društev Slovenije je bilo zadolženo, da z delovno skupino pristopi k ureničenju misli, ki so bile izrečene v Vodopivčevem predlogu.

Razgovor je pokazal, da je bilo javnih srečanj med znanstveniki (teoretiki) in učitelji (praktiki) ter oblikovalci šolske politike vseeno premalo, zlasti pa so premalo poslušali drug drugega. Sedaj je čas, da se na podlagi mnogih izrečenih idej dosežejo konkretni rezultati ob sodelovanju vseh, ki želijo izboljšati pouk zgodovine v naših šolah.

Marjan Drnovšek

OBČNI ZBOR ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Murska Sobota, 1. oktobra 1990

POROČILO O DELU ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE 1988—1990

Odkar se je Zgodovinsko društvo za Slovenijo na zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Ljubljani 1980 formalno preoblikovalo v Zvezo društev zgodovinarjev na slovenskem področju, smo bili na zborovanjih zgodovinarjev redno priča pojavi, da so se skupščine oziroma občni zbori zgodovinarjev vlekli v nedogled. Na njih so se namreč poročili o delu Zveze, poročilom o delu njenih štirih sekcij, blagajniškemu poročilu ter poročilom o izhajanju osrednjih zgodovinskih glasil, pridružila še ločena poročila o delu vsakega lokalnega zgodovinskega (oziroma muzejskega) društva posebej (če niti ne omenjamo poročil nadzornega odbora in overovateljev zapisnika). Vsako povečanje števila lokalnih društev je povečalo tudi število poročil in s tem podaljšalo trajanje občnega zbora. Vrhunec je bil v tem pogledu dosežen pred dvema letoma na Ptuj, ko je bilo potrebno občni zbor prekiniti in ga nadaljevati naslednjega dne. To je bil povod, da smo se že na prvem sestanku novega izvršnega odbora Zveze dogovorili, da bodo poslej občni zbori zgodovinarjev potekali poenostavljeno. Za sprejemanje poročil lokalnih zgodovinskih društev so namreč pristojni njihovi lastni občni zbori, medtem ko delegatsko sestavljeni občni zbor Zveze formalno ni upravičen za sklepanje o delovnih poročilih društev na terenu. Delo štirih sekcij Zveze pa sodi v njeno osrednjo dejavnost. Poslej naj bi se na občnih zbora Zveze predstavilo le eno samo, globalno poročilo o delovanju Zveze, njenih sekcij in lokalnih društev. Ločeno naj bi se predstavila poročila o blagajniškem poslovanju, o izhajanju glasil ter — na izrecno željo — o delu tistih sekcij, ki bi se v preteklem mandatsnem razdobju izjemno izkazale s svojo dejavnostjo. Pred zborovanjem smo se torej obrnili na vsa lokalna zgodovinska društva in na obe muzejski društvi, ki so kolektivni člani Zveze, in na sekcije. Zaposlili smo jih za pisna poročila o njihovem delovanju v preteklih dveh letih ter za skico njihovih načrtov za nadaljnje delo.

To poročilo bo najprej predložilo formalno zgradbo Zveze, smisel in pomen, ki naj bi ga Zveza imela za zgodovinsko stroko, a tudi težave, ki jih njena zapletena organizacija predstavlja za učinkovito poslovanje. Za marsikaterega zgodovinarja bomo pri tem govorili o zanj znanih dejstvih, velika večina pa doslej s temi stvarmi še ni bila seznanjena. Sledila bo globalna slika konkretnega dela in načrtov organiziranih zgodovinarjev na Slovenskem.

Začnimo najprej z organizacijo slovenskih zgodovinarjev. Zgodovinarji in ljubitelji zgodovine pri nas se lahko včlanijo in organizirano delujejo v enem ali več od de-

setih lokalnih zgodovinskih društev na Slovenskem (Zgodovinsko društvo Ljubljana, Zgodovinsko društvo za Gorenjsko, Zgodovinsko društvo za Severno Primorsko, Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko, Zgodovinsko društvo za Koroško, Zgodovinsko društvo v Mariboru, Zgodovinsko društvo v Celju, Zgodovinsko društvo v Ptuj, Zgodovinsko društvo za Dolenjsko in Posavje ter letošnji gostitelj zborovanja — Zgodovinsko društvo za Pomurje). Vsako od teh desetih društev, ki skupno štejejo okrog 1300 članov, je kot kolektivni član povezano v Zvezo zgodovinskih društev Slovenije, katere člana sta pa tudi Muzejsko društvo v Škofji Loki in Belokranjsko muzejsko društvo. Zveza ima štiri sekcije: sekcijo za gospodarsko in družbeno, za krajevno, za novejšo zgodovino in šolsko sekcijo.

Vsako od lokalnih zgodovinskih društev, vsaka od sekcij in tudi Zveza kot taka, pripravljajo po svojih močeh in razpoložljivih sredstvih sestanke, strokovna predavanja, predstavitve knjig, razstave, izlete, okrogle mize, posvetovanja, odkrivanja spominskih plošč itd. Zveza si prizadeva usmerjati in usklajevati delo lokalnih zgodovinskih društev, ne najbolj uspešno pa skuša društvom na terenu posredovati tudi vesti o dogajanjih v stroki na jugoslovanskem in svetovnem prizorišču. V sodelovanju z enim od lokalnih društev pripravlja Zveza nadveletna zborovanja slovenskih zgodovinarjev, ki predstavljajo njeno poglavito nalogo. Zveza je vključena tudi v vsakoletne priprave mednarodnega kulturno-zgodovinskega simpozija Modinci. Pod njenim okriljem izhajata dve zgodovinski glasili, Zgodovinski časopis in Kronika. Glede na finančna sredstva izhajajo nekatere zgodovinske publikacije tudi v zbirkah Knjižnica Zgodovinskega časopisa oziroma Knjižnica Kronike. Z zamenjavami za publikacije si je Zveza pridobila obsežno knjižnico, ki se nahaja na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani. Tudi nekatera lokalna zgodovinska društva izdajajo lastna glasila s čisto zgodovinsko ali pestrejšo tematiko. Ob opisani konkretni dejavnosti Zveze pa bi Zveza mogla postati tudi pomemben pobudnik usklajevanja raziskovalne dejavnosti slovenskih zgodovinarjev. Zveza predstavlja namreč edino organizacijo, v kateri so pod eno streho posredno združeni takorekoč vsi slovenski zgodovinarji.

Zvezo vodita predsedstvo oziroma izvršni odbor. Člani izvršnega odbora v razširjeni sestavi so predsednik, dva podpredsednika, tajnik, blagajnik in njegov namestnik, predsedniki štirih navedenih sekcij, delegati desetih zgodovinskih in dveh muzejskih društev, urednika zgoraj omenjenih zgodovinskih glasil ter nekaj drugih odbornikov. Odbor se sestaja dva do štirikrat letno.

V obdobju 1988—90 so bili: predsednica Darja Mihelič, podpredsednika Ignacij Voje in Janko Prunk, tajnik Janez Marolt, blagajnik v začetku Boris Rozman, nato Daniela Juričič, pomočnica blagajnice Majda Čuden, predsednica sekcije za gospodarsko in družbeno zgodovino v začetku Jasna Fischer, nato Olga Janša-Zorn, sekcije za novejšo zgodovino Zdenko Čepič, za krajevno zgodovino Janez Kopač, za pouk zgodovine Stefan Trojar, urednik Zgodovinskega časopisa Vasilij Melik, Kronike najprej Marjan Drnovšek, nato Maja Zvanut.

V jugoslovanskem okviru je Zveza kot kolektivni član vključena v Zvezo zgodovinarjev Jugoslavije. To vodi predsedstvo, ki ga sestavljata po dva delegata republiških in pokrajinskih društev ter dva delegata Vojnozgodovinskega inštituta JLA iz Beograda. Sejam prisostvujejo tudi predstavniki nekaterih drugih organov, ki delujejo v okviru Jugoslavije. Predsedstvo se sestaja dvakrat letno. Trenutni predsednik predsedstva je prof. Ivan Kampuš iz Zagreba. Zveza zgodovinarjev Jugoslavije pripravlja naštiriletne kongrese jugoslovanskih zgodovinarjev. Izdaja glasilo Jugoslovanski istorijski časopis, ki pa ima že več let težave z izhajanjem. Njegov urednik občasno prisostvuje sejam predsedstva Zveze.

Na jugoslovanskem nivoju deluje tudi Jugoslovanski nacionalni komite za zgodovinske vede. Sodeluje pri pripravah svetovnih kongresov zgodovinarjev, ki si sledijo vsakih pet let, letošnji je bil v Španiji v Madridu. Predsednik komiteja, prof. Rene Lovrenčić iz Zagreba, se udeležuje sej predsedstva Zveze zgodovinarjev Jugoslavije. Nacionalni komite vključuje številne meddržavne komisije: jugoslovansko-avstrijsko, -češkoslovaško, -francosko, -italijansko, -madžarsko, -rusko, -špansko. Slovenski predstavniki sodelujejo v vsaki od njih, predsednik jugoslovansko-avstrijske je prof. Franc Rozman, češkoslovaško-jugoslovanske pa dr. France Kresal. Nacionalni komite sodeluje tudi v mednarodnih komisijah, ki se posvečajo nekaterim specialnim zgodovinskim temam.

V jugoslovanskem okviru deluje tudi komisija za gospodarsko zgodovino. Poleg okroglih miz z gospodarsko tematiko vsaka štiri leta soorganizira svetovne kongrese gospodarskih zgodovinarjev. Letos je bil kongres v Belgiji v Louvenu. Ta komisija izdaja revijo Acta historico-oconomica Iugoslaviae. Komisijo vodita dr. Ivan Erceg iz Zagreba in dr. Danica Milić iz Beograda. Po svoji funkciji je v delo komisije in v uredništvo revije pritegnjen tudi predsednik sekcije za gospodarsko in družbeno zgodovino pri Zvezi zgodovinarjev Slovenije.

Na nivoju Jugoslavije deluje tudi stalna komisija za pouk zgodovine, ki ji predseduje mag. Milutin Perović iz Beograda. V tej komisiji sodelujeta predsednik šolske

sekcije slovenske zveze zgodovinarjev in republiška inšpektorka za zgodovino na Zavodu za šolstvo. Omenjena komisija pripravlja vsakoletne simpozije o pouku zgodovine in izdaja revijo *Pouk zgodovine*. Tudi predsednik te komisije je reden obiskovalec sej predsedstva Zveze zgodovinarjev Jugoslavije.

V državnem okviru delujeta še balkanološki in bizantološki komite, kjer imamo slovenski zgodovinarji tudi svoje zastopnike. Svetovni bizantološki kongresi si sledijo vsakih pet let.

Tudi komite za zgodovino druge svetovne vojne je bil zasnovan v okviru Jugoslavije, konkretno pa se je njegova dejavnost sedaj prenesla na Inštitut za novejšo zgodovino v Ljubljani.

Organizacija zgodovinarjev je torej silno zapletena. Učinkovito in hitro poslovanje ter pretok obvestil od vrha navzdol je zato otežkočeno. Obvestilo potuje npr. od evropske organizacije na Nacionalni komite, nato od tod na predsedstvo jugoslovanske Zveze, ta ga posreduje republiškimi in pokrajinskimi zvezam društev, te naprej zgodovinskim in muzejskim društvom, ta pa — če ni že zdavnaj prepozno — svojim članom. Vse skupaj spominja na tisto narodno »maček miško, miš pšeničko pod goro, pod to goro zeleno...«. K sreči ima *Zgodovinski časopis* posebno rubriko »Obvestila«, ki brez zapletene procedure seznanja zgodovinarje z dogajanjem v stroki. Tudi pri stiku slovenske Zveze z lokalnimi zgodovinskimi društvi nekoliko škriplje. Nekatera med njimi se na vabila in dopise ne odzivajo. Ker je vsa dejavnost društev zasnovana na dobrovoljni osnovi, nismo upravičeni grajati društev, ki se pri delu ne pretegnejo. Vsa društva namreč niso bila nikdar enako aktivna. Zlasti novoustanovljena društva se navadno odlikujejo po delovnem zagonu, čez leta pa jim moči nekoliko poidejo.

V kratkem si zdaj oglejmo delo Zveze v preteklem dveletnem obdobju. Uspešno se je spopadla z organizacijo XXV. zborovanja slovenskih zgodovinarjev. V sedanjih kriznih časih je bila ob pomanjkanju sredstev realizacija zborovanja občasno videti celo vprašljiva. K izvedbi zborovanja je v veliki meri pripomogla podjetnost in prizadevnost Pomurskega zgodovinskega društva. Po svojih predstavnikih je Zveza sodelovala pri mednarodnem srečanju Modinci, ki je bilo lani v Mögersdorfu, letos pa v Köszegu. Razširjeni odbor Zveze se je v preteklih dveh letih sestal petkrat, priložnostni sestanki odbora v okleščenih sestavi pa so skrbeli za tekoče poslovanje Zveze. Na jugoslovanskem nivoju je prišlo v tem dveletnem obdobju do štirih sej in ene konference, kjer se je zamenjal predsednik predsedstva Zveze zgodovinarjev Jugoslavije. Zborovanju zgodovinarjev v Ptuj je sledila jugoslovanska okrogla miza na temo 70 let Jugoslavije 1918—1988 z dvema slovenskima udeležencema. Češkoslovaško-jugoslovanska komisija je imela lani posvetovanje v Brnu (sodelovali so štirje slovenski referenti), letos pa na Cetinju (med referenti so bili trije Slovenci). Francosko-jugoslovanska komisija se je lani sestala v Beogradu (prisostvoval je en slovenski udeleženec). Letošnjega svetovnega kongresa zgodovinarjev v Madridu in svetovnega kongresa ekonomskih zgodovinarjev v Louvenu se je zaradi pomanjkanja sredstev udeležil le po eden slovenski zgodovinar.

Medtem ko je delo sekcije za krajevno zgodovino v preteklem mandatnem obdobju počivalo, pa smo uspeli znova spraviti v tek sekcijo za gospodarsko in družbeno zgodovino. Imela je en organizacijski in en delovni sestanek v obliki okrogle mize. Razpravljal je o opravljenem delu, o vrzelih, načrtih in prioritetnih nalogah gospodarskih zgodovinarjev na Slovenskem. Šolska sekcija je bila po svojih predstavnikih zastopana na obeh vsakoletnih simpozijih o pouku zgodovine (1989 v Tjentištu in 1990 v Gornjem Milanovcu). Sodelovala je tudi s šolniki pri načrtovanju srednješolskih zgodovinskih aktivnosti. Člani odbora Zveze vsi budno spremljajo spremembe pri novih reformah srednje šole in skušajo po svojih močeh posredovati v korist zgodovine. Med sekcijami je po svoji aktivnosti izstopala zlasti sekcija za novejšo zgodovino. Imela je več sestankov. Med javnimi prireditvami je vzbudila največjo pozornost okrogla miza o vojnih žrtvah, ki je bila marca 1989, njene prispevke pa je objavila revija *Borec* (XLI, maj—junij 1989, 588—648). Predsednik te sekcije se je izkazal tudi s prizadevnim sodelovanjem pri izobraževanju mladine.

V prihodnjem mandatnem obdobju bo Zveza vnovič pripravila zborovanje slovenskih zgodovinarjev. Načrtujemo tudi razgovor izvedencev o uskladitvi nekaterih zgodovinskih raziskav, kjer bi se dogovorili o prioritetnih nalogah slovenskega zgodovinskega pisja. Upamo, da nam bo tokrat uspelo izvesti posvetovanje z mednarodno udeležbo o objavljanju arhivskih virov. Priprave za tako posvetovanje so bile že v teku, njegova realizacija pa je padla v vodo zaradi pomanjkanja denarja. Zveza namerava še naprej sodelovati pri mednarodnih modniških srečanjih.

V okviru Jugoslavije bomo pritegnjeni k pripravi jugoslovanskega kongresa zgodovinarjev, ki naj bi bil 1992 na Hrvaškem. Avstrijsko-jugoslovanska komisija bo imela sestanek predvidoma 1992 v Istri, soorganizirali pa ga bosta slovenska in hrvaška stran skupaj. Za pripravo sestanka češkoslovaško-jugoslovanske zgodovinske komisije bo v prihodnjem letu zadolžena češkoslovaška stran. Še naprej bomo prisotni tudi pri drugih mednarodnih komisijah. Tudi svetovni bizantološki kongres (1991 v Moskvi) ne bo minil brez prisotnosti Slovencev.

Sekcija za gospodarsko in družbeno zgodovino načrtuje letno po en do dva strokovna sestanka oziroma okroglo mizo z razgovorom o dogovorjeni gospodarski tematici. Sekcija za novejšo zgodovino bo skušala poleg ostalih manj zahtevnih ciljev urensiti tudi širše zasnovano posvetovanje o povojni agrarni reformi pri nas. Šolska sekcijska namerava še naprej sodelovati pri jugoslovanskih simpozijih o pouku zgodovine, pa tudi pri vzgoji mladih kadrov. Zveza bo tudi kot celota še nadalje budno spremljala preoblikovanje učnih programov in skušala svetovati šolnikom glede interpretacij nekaterih zgodovinskih dogodkov.

Lokalna društva so v preteklem času pokazala živahno dejavnost, ki je tu predstavljena skrženo, neokrnjena poročila društev pa bo dobilo na razpolago uredništvo Zgodovinskega časopisa. V preteklem obdobju je bilo na novo ustanovljeno Zgodovinsko društvo za Južno Primorsko. Imelo je vrsto sestankov s predavanji in predstavitev številnih publikacij, ki obravnavajo primorsko področje. K sodelovanju je pritegnilo več uglednih strokovnjakov, išče pa tudi stik s sorodnimi društvi na Obali. Ker uživa podporo muzejskih in arhivskih ustanov, cilj društva za obnovo regionalne revije ni videti nedosegljiv. Zgodovinsko društvo za Severno Primorsko svoje energije očitno še ni izčrpalo: v preteklem obdobju je organiziralo predavanji in strokovno srečanje. Odlikovalo se je z dejavnostjo svojih članov na raznih posvetovanjih ter v publicistiki. Dalo je tudi nekaj pobud glede spominskih obeležij. Ljubljansko društvo je imelo nekaj spominskih sestankov ter impozantno število predavanj, ki so pokrila takorekoč vsa razdobja slovenske zgodovine. Večino predavateljev (enajst od dvajsetih) so predstavljali strokovnjaki iz ostale Jugoslavije, Italije, Avstrije in Nemčije, ki so bili običajno tudi gostje Oddelka za zgodovino ljubljanske Filozofske fakultete. Koroško zgodovinsko društvo je za svoje člane pripravilo vrsto predavanj, ki so osvetlila različna obdobja zgodovine od srednjega veka do problematike zgodovinopisja o NOB. Društvo je skrbelo tudi za dopolnilno izobraževanje pedagogov s pripravo seminarja za učitelje zgodovine. Šolski problematiki se je posvetilo tudi Zgodovinsko društvo za Dolenjsko in Posavje: članstvo je razpravljalo o nujni prenovi obstoječih učbenikov, o razmerju med politično, socialno in gospodarsko zgodovino. Društvo je sodelovalo pri delovanju zgodovinskih krožkov, vključuje se v priprave razstav, sodeluje s sorodnimi organizacijami, daje pobude glede poimenovanja ulic in trgov, udeležuje se na področju publicistike. Tudi člani zgodovinskega društva v Ptujju so občutili potrebo, da se pogovorijo s strokovnjaki o proučevanju in poučevanju sodobne zgodovine. Dejavnost tega društva je bila sicer usmerjena v strokovne ekskurzije, a tudi v predstavitev društvene publikacije in pripravo razstave razglednic. Društvo bo za svojo stoto obletnico 1993 izdalo novo številko Ptujškega zbornika. Naš gostitelj, Zgodovinsko društvo za Pomurje je prevzelo levji delež organizacije zborovanja. V preteklem razdobju pa je pripravilo še dve posvetovanji in številna predavanja. Prispevki posvetovanj so bili tudi objavljeni. Društvo izdaja lastno glasilo, udeležuje se pri razpravah o mestnem grbu, preimenovanju Murske Sobotne nazaj v Soboto pa je namenilo posebno okroglo mizo, ki je tudi odmevala v sredstvih javnega obveščanja. Zelo dejavno je bilo v preteklem razdobju tudi Belokranjsko muzejsko društvo, ki se je izjemno izkazalo s knjižnimi objavami. Pripravilo je več predavanj, strokovni izlet, aktivno sodelovalo pri ureditvi arheološkega objekta (mitrej). 1989 so svečano proslavili 40-letnico društvenega delovanja. Poročil o delu društev, ki tu niso omenjena, nismo prejeli.

Iz opisanega je razvidno, da je dejavnost zgodovinarjev pri nas živahna in pestra, čeprav v posameznih členih nekoliko škriplje. V nadaljnjem delu pa nas čaka še vrsta težav. Tu so negotova vprašanja financiranja, nepredvidljivo nadaljnje razmerje in sodelovanje republiške Zveze z jugoslovansko Zvezo zgodovinarjev, ne nazadnje tudi pravna vprašanja. V kratkem bomo namreč morali popraviti zvezni statut in statute lokalnih društev ter vanje vnesti klavzulo, da so društva nestranskarske organizacije. V razpravi o tem poročilu bomo hvaležno sprejeli vsako novo misel, kako naj se znajdemo v sedanjih razmerah in kako naj odpravimo opisane pomanjkljivosti poslovanja.

Darja Mihelič

POROČILO UREDNIŠTVA ZGODOVINSKEGA ČASOPISA

Med občnim zborom na Ptujju 28. 9. 1988 in današnjim občnim zborom je izšlo devet zvezkov s povprečnim obsegom 160 strani: dva za 42. letnik 1988 (str. 315—624), štirje za 43. letnik 1989 (636 strani) in trije za 44. letnik 1990 (486 strani). Izhajamo torej redno. Naklada znaša zdaj 1850 izvodov. Sofinanserji, ki smo jim dolžni zahvalo, so bili republiški komite za raziskovalno dejavnost in tehnologijo, republiški komite za kulturo, republiški komite za vzgojo in izobraževanje, znanstveni inštitut filozofske fakultete in znanstveno-raziskovalni center SAZU.

V zbirki Zgodovinskega časopisa, ki smo jo začeli izdajati pred desetimi leti kot samostojne ponatise nekaterih člankov, so izšli v tem času trije zvezki: lansko leto